

Червоне і чорне (стислий переказ)

Стендаль

ЧАСТИНА ПЕРША

Події твору починаються у французькому провінційному містечку, яке називається Вер'єр. Мером містечка є пан де Реналь. Він кавалер кількох орденів, у нього великий лоб, орлиний ніс і взагалі досить правильні риси обличчя, але у мера присутній вираз самозадоволення і зарозумілості, змішаної з якоюсь посередністю і обмеженістю. Мер живе у гарному будиночку з садом і мурами. У нього є дружина і троє синів. Жінка – гарна матір, уважна, спокійна, розсудлива співрозмовниця. Свого часу вона мала славу першої красуні на весь край. Казали, що пан Вально, багач, директор притулку, залицявся до неї, але не мав успіху. Її душа — проста і наївна; вона не судить свого чоловіка і не признається сама собі, що їй з ним нудно.

Пан де Реналь вирішує взяти гувернера для своїх синів. Ним має стати син лісопилника Сореля, якого звати Жульєн Сорель. Цей хлопець добре знає латинь, а от батько вважає його ледачим і не прощає того, що син вміє читати (батько читати не вмів). Старші сини старого Сореля допомагають батькові на лісопилні, а Жульєн, замість того, щоб стежити за ходом пилки, сидить і читає... Жульєн — невисокий на зріст юнак вісімнадцяти чи дев'ятнадцяти років, тендітний на вигляд, з неправильними, але тонкими рисами обличчя і орлиним носом. З дитинства він був кволий і всі в сім'ї зневажали його. Він ненавидів своїх братів і батька, але всім серцем полюбив старого полкового лікаря, який давав йому уроки латини та історії, а вмираючи, відказав йому хрест Почесного легіону, залишки пенсії і три-чотири десятки книг.

Єдине, що Жульєн хоче мати у будинку мера, — це привілей їсти не зі слугами, а з хазяями. Із самого дитинства він мріє пробити собі дорогу, вирватись із містечка, познайомитися з паризькими красунями. Спочатку він марив військовою кар'єрою, але пізніше, дізнавшись, що священик у сорок років одержує платню в три рази більшу, ніж уславлені генерали Наполеона, вирішує стати попом. Для цього він вивчає теологію і дружить з простодушним кюре.

Перед тим, як іти до мера, Жульєн заходить в церкву і там бачить на лаві клаптик паперу, на якому надруковано: "Подробиці страти і останні хвилини життя Луї Женреля, страченого в Безансоні..." Жульєн дивується, що прізвище страченого співзвучне з його ім'ям, а потім бачить біля кропильниці розливу свяченої води, яка нагадує кров через червоні завіси на вікнах.

Пані де Реналь хвилюється, що якась чужа людина стоятиме між нею і дітьми. Вона уявляла собі гидкого, грубого, розпатланого суб'єкта, який лаятиме дітей. Та вона здивована, коли бачить дуже блідого й заплаканого хлопця у чистій білій сорочці. Очі цього молодого селянина такі ніжні, що пані спочатку подумала, що це переодягнена дівчинка. Це і є гувернер. Жульєн здивований лагідним виразом обличчя цієї чарівної жінки.

Пан де Реналь купує Жульєну костюм, хлопець стає зовсім іншою людиною. І господарі дому, і прислуга зачаровані й захоплені хлопцем. Жульєн гідно показує себе і перед паном Вально, і паном Шарко де Можірон, які приходять в гості.

Діти люблять Жульєна, а він їх зовсім не любить. Холодний, справедливий, байдужий... він був добрим вихователем. У душі він відчуває ненависть до вищого товариства.

Якось прогулюючись на самоті в лісочку понад Алеєю Вірності, Жульєн зустрічає двох своїх братів. Ті б'ють брата за його охайний вигляд і костюм. Пані де Реналь, пан Вально і суперпрефект випадково знаходять хлопця. Жінка так хвилюється, що пан Вально відчуває ревності.

У Жульєна закохується покоївка Еліза, це викликає у лакея ненависть до хлопця. Пан Вально теж ненавидить юнака за його вроду і турботу про свій зовнішній вигляд.

Пані де Реналь із задоволенням спілкується із Жульєном в компанії, але коли вони залишаються удвох, обоє ніяковіють і замовкають. Жінка, багата спадкоємиця побожної тітки, одружена в шістнадцять років з немолодим дворянином, за все своє життя не переживала нічого, що хоч би трохи нагадувало кохання... Завдяки цьому незнанню пані де Реналь, цілком захоплена Жульєном, — щаслива, і їй навіть на думку не спадає за щось докоряти собі.

Покоївка Еліза отримує спадщину і зізнається кюре, що любить Жульєна і хоче одружитися з ним. Але улюбленець Шелана рішуче відмовляється від вигідної пропозиції. Пані де Реналь хворіє, коли дізнається що покоївка мріє про одруження із Жульєном. Але, дізнавшись про те, що Жульєн відмовився, пані де Реналь відчуває полегшення, а від потоку щастя вона аж непритомніє. Прийшовши до тями, жінка розуміє, що кохає Жульєна.

З настанням перших весняних днів пан де Реналь переїжджає із сімейством у село Вержі. Так робила придворна знать, а мер старанно наслідував її звичаї.

Пані де Реналь почувається щасливою і цілі дні проводить в саду разом з дітьми. Покоївка Еліза дивується, чому пані де Реналь тепер так дбає про свої туалети і міняє плаття тричі на день. Пані де Реналь привозить з собою у село молоду родичку — пані Дервіль, з якою колись училася в монастирі Секре-Кер. Подруга зауважує, що пані де Реналь дуже щаслива. Темними спекотними вечорами Жульєн і жінки сидять під величезною липою за кілька кроків від дому. Одного разу хлопець ненароком торкається руки пані де Реналь. Вона в ту ж мить відсмикує руку, але тут Жульєнові спадає на думку, що його обов'язок — домогтися, щоб надалі її рука не уникала його дотику.

Другого дня Жульєн вирішує домогтися того, щоб жінка цього разу залишила свою руку в його руці. Йому вдається зробити це. Хоч жінка спершу висмикує руку, хлопець знову хапає руку і перемагає її останнє зусилля вирватись. Пані де Реналь відчуває величезну насолоду, цілу ніч не спить, а Жульєн на ранок і не згадує про жінку і свою перемогу..

Увечері Жульєн йде у сад, де його чекають пані Дервіль і пані де Реналь. Він

намагається заволодіти рукою пані де Реналь, але після деякого вагання жінка вириває руку. Коли до них приходять пан де Реналь і нудно говорить про політику, Жульєн бере руку пані де Реналь, хоча її чоловік так близько. Жульєну приємно тримати руку цієї чарівної жінки, ніжно цілувати її в темноті саду, але він із задоволенням йде у свою кімнату, де його чекає недочитана книга. Вночі жінка відчуває жахливі муки за свій гріх, адже вона заміжня.

Жульєн на три дні відпрошується і йде в гори до свого друга лісоторговця Фуке. Дорогою він ночує в гроті однієї зі скель, де мріє про життя в Парижі і про те, що його покохає жінка з високою душею.

Повертаючись у замок, Жульєн із задоволенням думає про пропозицію Фуке стати компаньйонами, яка давала йому можливість розбагатіти і відчувати себе незалежним. Перед приїздом Жульєна пані де Реналь вдягає ажурні панчохи і нову сукню з модної тканини. Це все бачить пані Дервіль.

Увечері в темному саду Жульєн бере пані де Реналь за руку, але це йому неприємно. Він не може повірити у щирість почуттів цієї чарівної жінки, адже йому здається, що вона завжди бачить його в образі робочого парубка. Жульєн вирішує продовжити інтрижку з господинею, навіть складає докладний план. Одного разу він цілує її, і ця витівка страшенно лякає і обурює жінку. Хлопець грає роль Дон Жуана.

Пана Шелана звільняють, а його місце займає вікарій Маслон. Допмагаючи доброму кюре перебиратися в нове житло, Жульєн надумує написати Фуке, що він побачив несправедливе ставлення до священиків, а тому для спасіння його душі буде краще відмовитися від сану і пристати на пропозицію друга.

Якось Жульєн сповіщає пані де Реналь, що прийде до неї в кімнату о другій годині ночі. Говорячи це, він тремтить від страху, що вона погодиться. Пані де Реналь страшенно обурюється. Вночі Жульєн вирушає у кімнату жінки. Його страх такий великий, що він забуває усі свої честолобні плани і стає самим собою. У відповідь на докори переляканої жінки він кидається їй до ніг, обхоплює її коліна і ридає.

Через декілька годин Жульєн виходить із кімнати пані де Реналь. Він щасливий, але і в найсолодші миті близькості ні на хвилину не дозволяв собі забути про свій "обов'язок" і намагався грати роль покорителя жіночих сердець.

Знаки уваги між коханцями помічає пані Дервіль і дошкуляє подрузі натяками про небезпеку, а ввечері сідає між закоханими. Ця перешкода збільшує хвилювання пані де Реналь. Наступної ночі Жульєн знову йде до пані де Реналь. Через кілька днів Жульєн закохується у жінку з усім запалом юності.

Пані Дервіль, переконавшись, що її мудрі поради лише дратують подругу, покидає Вержі. Після від'їзду подруги пані де Реналь майже цілі дні проводить віч-на-віч зі своїм коханцем. З часом почуття між закоханими розгоряються дедалі більше.

Третього вересня кінний жандарм скаче Вер'єром і повідомляє, що в неділю у місто прибуде король. Пан де Реналь займається організацією почесної варти, а її командиром призначає пана де Муаро. Дружини лібералів просять пані де Реналь посприяти, щоб мер призначив їхніх чоловіків до почесної варти, а закохана жінка

добивається у пана де Муаро і в суперпрефекта де Можірона, щоб до почесної варти призначили Жульєна. Жінка замовляє для Жульєна повну форму, зброю, кашкет.

Король хоче відвідати мощі святого Климента, що зберігаються в Бре-ле-О, за милію від Вер'єра. Пан Шелан жадає, щоб Жульєн супроводжував його як іподиякон.

З раннього ранку у неділю вулиці Вер'єра наповнюються тисячами городян і селян. Десять третій години король вступає на територію департаменту. Почесна варта рушає, між іншими йде дуже гарний, стрункий юнак, якого спочатку ніхто не може впізнати. Раптом хтось гукає, що це син тесляра Сореля, і натовп починає обурюватися.

Через тиждень після від'їзду короля залишаються тільки балачки про непристойну безсоромність, з якою "пропхнули" в лави почесної варти Жульєна Сореля, сина тесляра.

Сім'я мера повертається до Вержі, а невдовзі тяжко хворіє найменший хлопчик, Станіслав-Ксав'є. Пані де Реналь раптом проймають жорстокі докори сумління. Вона вважає хворобу сина Божим покаранням за злочин перелюбу. Та хлопчик одужує, і коханці віддаються безумним поривам...

Пан Вально від покоївки Елізи дізнається, що пані де Реналь і Жульєн коханці. Того ж вечора пан де Реналь одержує анонімного листа, в якому найдокладніше сповіщають про те, що відбувається в його домі.

Жульєн отримує записку, в якій пані де Реналь пише про своє кохання і про свої підозри щодо автора анонімки: це пан Вально. Щоб відвести від себе підозру, вона пропонує Жульєну написати ще один анонімний лист, уже на її адресу, в якому було б сказано, що "автор" знає про її гріх і пропонує назавжди порвати з селюком. Цей лист мав бути написаний на папері пана Вально. Потім пані де Реналь віддасть цього листа чоловікові і переконає його, що це пан Вально мстить їй за нелюбов і відразу до нього.

За її хитромудрим планом Жульєн повинен виїхати у Вер'єр, влаштуватися там, заприятелювати з усіма, навіть з лібералами. Нехай у Вер'єрі думають, що він має намір влаштуватися гувернером у пана Вально чи в когось іншого.

Пані де Реналь дає чоловіку підробленого листа зі словами, що оцю мерзоту передав їй якийсь підозрілий суб'єкт, і тепер вона вимагає від чоловіка негайно відіслати до батька пана Жульєна. Пізніше між подружжям відбувається розмова, після якої пан де Реналь, повіривши у невинність дружини, дає Жульєну відпустку з умовою, що той поїде у Вер'єр.

Пан де Реналь наказує Жульєну жити в домі пана Шелана. На третій день перебування до абата приїжджає пан суперпрефект де Можірон, який пропонує Жульєну покинути роботу в пана де Ренала і перейти до одного урядовця виховувати його дітей. Суперпрефект так і не добивається від Жульєна чогось певного.

Пізніше Жульєну передають запрошення на обід до пана Вально. Там Жульєн відчуває відразу до всього цього високого товариства. Він думає про прекрасні часи панування Наполеона, коли люди завойовували щастя в боях і боролися з підлотою. Та його мрії перебиває один з гостей, який просить Жульєна продемонструвати знання з

латинської мови. Жульєн демонструє свої знання і отримує чотири чи п'ять запрошень на обід.

Виконуючи наказ пані де Реналь, Жульєн мусить ще кілька разів бути присутнім на подібних обідах. Він сумує за коханкою. Одного ранку вона приїжджає до нього разом з дітьми. Жінка вирішує затриматися у Вер'єрі, і каже чоловікові, що хоче зробити покупки. Пан де Реналь розуміє, що ціле місто цікавиться ним і Жульєном. Усі хочуть знати, чи залишиться Жульєн учителем дітей мера чи перейде до пана директора притулку.

Сім'я пана де Реналья покидає ліси Вержі, а порядне товариство Вер'єра продовжує лихословити про пані де Реналь і Жульєна. Ці чутки доходять до пана Шелана, який силою свого авторитету намагається переконати юнака виїхати з міста. Пан де Реналь теж відверто говорить з дружиною. Він зізнається їй, що громадська думка у Вер'єрі якось дивно налаштована, а тому треба зробити так, щоб Жульєн покинув Вер'єр і вступив до безансонської або діжонської семінарії.

Пані де Реналь в розпачі. Вона думає про те, що Жульєн покохає іншу і забуде її. Але розставання неминучим. Жульєн попросить у пана де Реналья рекомендаційні листи, і мер з радості звеличує усі його чесноти.

Жульєн прибуває до Безансона і, перш ніж поховати себе за стінами семінарії, відвідує кав'ярню, де знайомиться дівчиною-красунею на ім'я Аманда. Вона розуміє, що хлопець опинився у великому місті без знайомих. Дівчина дає йому свою адресу, а Жульєн говорить, що безтямно закохався в неї. Раптом з'являється один з її коханців, Аманда стає між чоловіками і не дає розгорітися сварці.

У семінарії Жульєна ведуть до ректора семінарії пана Пірара, який має довге обличчя, вкриті червоними плямами, яких не було тільки на лобі, мертвотно блідому. Між цими червоними щокми й білим лобом виблискують маленькі чорні оченята, що можуть злякати й найхоробрішого. Від страху перед цим чоловіком Жульєн раптом неприємний. Прийшовши до тями, юнак побачить, що абат Пірар читає листа пана Шелана, в якому той характеризує Жульєна як кмітливую людину.

Пан Пірар звертається до Жульєна латинською мовою, і юнак достойно витримує екзамен з теології, логіки і Святого Письма, але виявляє повне незнання учення отців церкви. Ректор наказує воротарю відвести Жульєна в окрему келію. Семінаристи, яких Жульєн поклав собі розглядати як ворогів, розуміють, що цей новенький не новачок у їхній справі. Жульєн вибирає духівником абата Пірара; показує себе гарним учнем, що в семінарії сприймається всіма дуже негативно. Листи до Жульєна не доходять: їх читає і спалює абат Пірар.

Одного разу до нього приїжджає Фуке. Друзі довго розмовляють, і Жульєн розуміє, що з самого початку свого перебування в семінарії він тільки те й робив, що помилявся. Безліч дрібних похибок створили йому репутацію "вільнодумця", адже він мислив замість того, щоб сліпо коритись авторитетові. Відтепер він вирішує вдавати з себе зовсім іншу людину.

Одного разу Жульєна викликає ректор. У руках абат Пірар тримає адресу Аманди.

Жульєн розуміє, що її викрали донощики абата Кастанеда, заступника ректора. Спокійно витримавши грізний погляд абата Пірара, Жульєн розповідає, що це адреса незнайомої жінки, хазяйки кав'ярні, яка пожаліла його і згодилася допомогти. Абат Пірар попереджує Жульєна, що зберігати цю адресу — велика необережність, що може зашкодити їй через десять років.

У семінарії для Жульєна була найтяжча пора його життя. Учні мріяли про одне — дістати прибуткову парафію. Хоч як намагається Жульєн прикидатися нікчемним і дурним, він не може нікому догодити, бо занадто відрізняється від інших.

Якось Жульєн допомагає абату Ша-Бернара прикрашати собор до свята. Це перший вихід хлопця у місто, відколи він вступив до семінарії. Хлопець спритно лазить по драбині і гарно прикрашає собор. Коли задзвонили до свята, абат Ша-Бернар ставить Жульєна сторожити церкву від злодіїв. Пахощі ладану і трояндових пелюсток, урочисті звуки великого дзвона викликають в душі юнака хвилю тепла. Раптом він бачить у церкві двох жінок. Це пані Дервіль і пані де Реналь, яка раптом непритомніє, бо бачить коханця.

Жульєна кличе до себе суворий абат Пірар і призначає репетитором з Нового і Старого Завіту. Жульєн цілує його руку, а абат зізнається у прихильності до Жульєна. Хлопець розчулюється і ридає. Відтоді ректор семінарії відверто уникає розмовляти з Жульєном без свідків... Незмінне правило суворого Пірара було таке: коли, на вашу думку, людина чогось варта, намагайтесь перешкодити їй в усіх її бажаннях і прагненнях. Якщо вона має справжні достоїнства, то зуміє подолати чи обминути всі перешкоди.

Під час іспитів Жульєн блискуче відповідає, але в кінці іспиту один хитрий екзаменатор говорить з ним про Горація та Вергілія, і Жульєн, забувши, де знаходиться, цитує цих світських авторів. Це тішить абата де Фрілер, який хоче дошкулити своєму ворогові, янсеніту Пірару.

Через кілька тижнів Жульєн одержує із Парижа листа і п'ятсот франків від імені Поля Сореля. Юнак вирішив, що це подарунок від пані де Реналь. Але ці гроші були від маркиза де ла Моля, який був другом абата Пірара.

Незабаром абат Пірар одержує листа від пана де ла Моля, в якому маркіз запрошує янсеніта у Париж і пропонує йому посаду в одній з найкращих парафій в околицях столиці. Пірар вирішує прийняти пропозицію маркиза.

Маркіз приймає у себе абата Пірара, розпитує про справи у Франш-Конте, розповідає про власні справи, і жаліється, що поряд з ним немає людини, яка вела б його листування. Подумавши трохи, пан Пірар пропонує де ла Молю взяти секретарем Жульєна.

Через декілька днів після від'їзду абата Пірара Жульєн отримує листа із вимогою виїхати в Париж. Перш ніж назавжди покинути Вер'єр, він вирішує ще раз побачитися з пані де Реналь. Пізно вночі юнак залазить по драбині до кімнати коханої, але зустрічає там холодний прийом. Пані де Реналь кається у злочині перелюбу, та все змінюється, коли Жульєн розповідає, що їде в Париж назавжди. Закохані проводять

цілу ніч і навіть день, але пан де Реналь щось підозрює, тож Жульєн тікає напівроздягнений з вікна туалетної кімнати пані де Реналь.

ЧАСТИНА ДРУГА

У будинку пана де ла Моля Жульєна зустрічає абат Пірар, який холодно пояснює, що він житиме в домі найбільшого вельможі Франції і вестиме листування, розповідає про сім'ю маркіза. Дев'ятнадцятирічний син пана де ла Моля граф Норбер — справжній денді, вітрогон, який опівдні не знає, що робитиме о другій годині. Він дотепний, хоробрий, воював в Іспанії. Дружина маркіза де ла Моля — висока білява жінка, дуже побожна, погордлива, надзвичайно чемна і зовсім нікчемна...

Згодом Жульєн сідає за стіл з родиною де ла Моля. Навпроти хлопця сідає молода особа, надзвичайно світла блондинка, дуже струнка з гарними очима, які, проте, відбивають велику душевну холодність. Це мадемуазель Матильда, донька маркіза.

Наступного ранку Жульєн переписує листи в бібліотеці і туди заходить через потайні дверцята мадемуазель Матильда. Вона здається Жульєну суворою і погорливою. Незважаючи на всю доброзичливість сім'ї де ла Моль, Жульєн відчувається самотнім.

Одного дня у маркіза збирається багато гостей. Пообідавши, молодь збирається у окремий гурток. Між іншими — маркіз де Круазнуа, граф де Кейлюс, віконт де Люз і ще двоє чи троє молодих офіцерів, друзів Норбера чи його сестри. Жульєн сидить напроти прекрасної мадемуазель де ла Моль, і йому заздять всі поклонники Матильди.

Минає кілька місяців, і пан де ла Моль доручає Жульєнові нагляд за управлінням маєтками в Бретані і Нормандії. Та у палаці де ла Моль юнак відчувається чужим і в кінці дня готовий розплакатись від самотності і відірваності від важкого, але звичного і зрозумілого життя.

Кілька місяців пан де ла Моль страждає через приступи подагри, нікуди не виходить і задовольняється спілкуванням із Жульєном. Маркізу дедалі більше подобається цей юнак, який дивує можновладця своєю обізнаністю і поглядами. Згодом пан де ла Моль надумує дати Жульєну благородне походження і відправляє його із незначними дорученнями в Англію. В Лондоні Жульєн знайомиться з російськими вельможами, відвідує салони, знайомиться із вищим світом Англії, раз на тиждень обідає у посла його величності, а коли повертається в Париж, отримує від маркіза орден.

Матильда здивована змінами, що сталися за цей час із Жульєном. В його постаті й манерах немає нічого провінційного. Вона дуже сухо запрошує Жульєна на бал до пана Ретца. Він думає, як йому не подобається ця довготелеса дівчиця, яка утрирує кожну моду.

На балу гості утворюють натовп навколо першої красуні балу. Жульєн чує захоплені голоси чоловіків про грацію, очі, поставу, розум Матильди і вирішує до неї добре придивитися. Дівчина оглядає своїми небесно-блакитними очима маркіза де Круазнуа, який мріє одружитися з нею, інших людей і думає про їхню нікчемність, про

своє забезпечене, але нудне майбутнє. Вона думає про те, яке безбарвне життя чекає її з такою істотою, як Круазнуа, і сердиться на Жульєна, який не підходить до неї.

Наступного ранку Жульєн бачить Матильду у траурі і дізнається про причину жалоби. 30 квітня 1574 року найвродливішому юнакові свого часу Боніфацію де ла Молю та його другові Аннібалу де Коконассо відтіляли голови на Гревській площі за те, що Боніфацій намагався визволити своїх друзів принців, яких королева Катерина Медічі тримала при дворі як бранців. У всій цій історії Матильду найбільше вражала те, що Маргарита Наварська, дружина короля Генріха IV Наварського, яка була коханкою Боніфація де ла Моля, викупила у ката голову коханця і поховала її в каплиці біля підніжжя Монмартрського пагорба. Цікавим у цій історії з жалобою було ще й те, що другим ім'ям Матильди де ла Моля було Маргарита. Маркіз дозволяв доньці її примхи, адже Матильда одягала траур не для того, щоб привертати до себе загальну увагу. Вона справді любила того ла Моля, обожуваного коханця королеви, найдотепнішої жінки свого часу, юнака, який загинув через те, що спробував визволити своїх друзів. Дізнавшись про цю історію, Жульєн перестає вважати Матильду манірною.

Маркіз де Круазнуа, граф де Кейлюс і ще кілька знатних молодих людей пишуть Матильді листи, але для неї вони всі однакові. А от Жульєн вражає її своєю гордістю, тонким розумом. Дівчина скоро розуміє, що кохає його. Їй здається, що є щось величне і сміливе в тому, щоб наважитися кохати людину, таку далеку від неї своїм становищем у суспільстві. Це кохання видається їй незвичайним, героїчним, схожим на кохання королеви Маргарити де Валуа до молодого ла Моля.

Жульєн підозрює, що Матильда хоче переконати його у своєму коханні, щоб зробити з нього посміховисько. Ця жахлива думка легко нищить в його серці зародок кохання, яке було породжене тільки винятковою вродою Матильди. Хлопець вирішує на деякий час покинути Париж і вмовляє маркіза відпустити його. Матильда дізнається про це і ввечері передає Жульєну листа, в якому зізнається у своїх почуттях. Читаючи цей лист, Жульєну раптом спадає на думку, що він, син теслі, переміг маркіза де Круазнуа. Жульєн знаходить привід відмовитися від поїздки. Матильда вимагає від нього рішучої відповіді, пише лист у якому говорить, що чекає його вночі у своїй кімнаті.

Підозрюючи, що похід до дівчини може бути підставою, Жульєн бере маленькі пістолети і перевіряє драбину під вікнами Матильди. Він не знає, як йому поводитись, і не відчуває ніякого кохання. Жульєн говорить про свої підозри, а Матильда неприємно вражена його переможним тоном. Її терзає каяття, але вона твердо вирішує що коли у нього вистачило сміливості з'явитись до неї, — вона віддасться йому. Дівчина боїться, що Жульєн може розголосити її таємницю, адже вона сама зробила його своїм володарем, який має над нею безмежну владу. А Жульєн, який ще три дні тому не відчував до Матильди любові, тепер упевнений, що кохає її.

На третій день незрозумілої ворожості Жульєн вирішує відверто поговорити з Матильдою і вже через декілька хвилин вони заявляють одне одному, що все між ними скінчено. Хлопець хоче їхати Лангедок, але спакувавши валізи, зустрічає Матильду.

Вона зла, але все ж Жульєн найніжнішим голосом говорить до неї. У відповідь дівчина говорить, що не може отямитись, що віддалась першому зустрічному. Не тямлячи себе з горя, Жульєн витягає шпагу зі старовинних піхов, але, згадавши про маркіза, вкладає шпагу назад. Дівчина тікає, але її думка про Жульєна змінилася. Жульєн повідомляє маркіза про свій від'їзд, але пан де ла Моль просить залишитися, бо має до нього важливе доручення.

Мадемуазель де ла Моль просто у захваті від тієї пристрасті, яку виявив Жульєн. Згодом хлопець палко зізнається Матильді, що кохає її. Щирі, але такі необдумані слова Жульєна все змінюють за одну мить. Упевнившись, що він кохає її, Матильда відчуває до нього найглибшу зневагу і навіть огиду. Вночі Жульєн піднімається драбиною у кімнату дівчини. Вона, стискаючи його в обіймах, просить прощення за свій бунт, називає його володарем, а себе його рабою і служницею. На знак примирення Матильда відрізає велике пасмо волосся і віддає його коханому.

Та вже через день Матильда починає знову каятись у тому, що зробила для нього. Їй набридло кохати. Жульєн не розуміє, чим заслужив таку неласку. Його охоплює розпач. Матильда оточує себе залицяльниками, а Жульєну прямо заявляє, що не любить його.

Тим часом маркіз відправляє Жульєна з дорученням у Лондон. Звідти він їде до Страсбурга, де проводить тиждень і думає про Матильду.

Одного дня Жульєн випадково зустрічає російського князя Коразова. Колись князь радив Жульєну бути серйозним і малослівним. І ось тепер він бачить молодого француза пригніченим. Князь виявляє інтерес до душевних переживань Жульєна, і той розповідає Коразову свою сумну історію кохання. Звичайно ж, він не називає імені своєї коханої, але точно змальовує князеві вчинки й вдачу Матильди.

Князь Коразов розробляє для Жульєна кожен крок у стосунках з коханою: Жульєн не уникатиме спілкування з нею, але в жодному разі не показуватиме їй, що він холодний чи ображений. Він має упадати за якоюсь жінкою з її товариства, але не виявляючи палкого кохання. Треба грати цю комедію дуже вміло, щоб ніхто ні про що не здогадався. Жульєн повинен писати листи жінці, за якою упадатиме, двічі на день. Наступного дня князь передає Жульєну 53 пронумеровані любовні листи, адресовані до найвищої і найсумнішої доброчесності. Жульєн вирішує, що, виконуючи настанови князя Коразова, буде залицятися до вдови маршала де Фервака, яка часто була в палаці де ла Моль.

Повернувшись у Париж, Жульєн поспішає до графа Альтаміри і зізнається, що палко кохає вдову маршала. Граф веде його до донна Дієго Буетоса, який колись безуспішно залицявся до красуні. Він розповідає Жульєну, що пані де Фервак буває мстива, але бажання шкодити людям іде від якогось таємного горя, яке вона носить у душі. Іспанець віддає чотири листи, написані нею, а Жульєн обіцяє, що їхня розмова залишиться таємницею.

Жульєн починає проявляти увагу до маршальші де Фервак на очах Матильди. Він пише листи до жінки, і одного ранку отримує від маршальші запрошення на обід.

Спочатку пані де Фервак читає довгі листи Жульєна байдуже, але нарешті вони починають її цікавити. У неї зароджується інтерес до цього красивого юнака, вона пише листи у відповідь, але більшість з них Жульєн навіть не розпечатує.

Якось Матильда знаходить цілу купу нерозпечатаних листів. Заціпенівши від жаху, Матильда вигукує, що Жульєн зневажає пані де Фервак, але раптом падає на коліна і скрикує: "Ах, прости мені, друже мій! Зневажай мене, коли хочеш, але кохай мене, я не можу жити більше без твого кохання!" Жульєн відчуває жаль до дівчини, але добре розуміє: як тільки він виявить своє кохання, в її очах знову відіб'ється, найхолодніша зневага. Жульєн вирішує тримати Матильду в страху. "Ворог коритиметься мені тільки доти, доки боятиметься мене; тоді він не насмілиться зневажати мене", — думає Жульєн. Він майстерно приховує свою безмежну радість від зізнань Матильди.

Дівчина вагітніє і повідомляє про це Жульєна. Фатального дня маркіз отримує від дочки листа, в якому вона зізнається у коханні до Жульєна, і пише, що юнак ні в чому не винен, що це вона сама звабила його. Розлюченому маркізу юнак пише записку, у якій говорить, що маркіз може вбити його. Матильда в розпачі. Вона заявляє, що помре, якщо Жульєн загине. Дівчина хоче стати пані Сорель і тихо жити з чоловіком у Швейцарії.

Жульєн просить притулку в абата Пірара, який умовляє маркіза пристати на шлюб коханців. Маркіз у глибині душі не може змиритися з тим, що його донька стане дружиною сина теслі. Нарешті пан де ла Моль передає Матильді патент на чин гусарського поручика на ім'я кавалера Жульєна Сореля де ла Вернея. Відповідь Матильди переповнена вдячністю, разом із тим вона призначає день весілля.

Дізнавшись від Матильди про чин поручика, Жульєн радіє, адже сповнюються усі його честолюбні мрії. Він отримує від маркіза двадцять тисяч франків, а абат Пірар дбає про те, щоб Жульєна визнали позашлюбним сином багатого вельможі пана де ла Вернея.

Незабаром Жульєн відправляється у найблискупіший гусарський полк. Він уже підраховував, коли стане командиром полку, думав тільки про славу і про свого сина. І саме тоді від Матильди надходить лист, у якому вона благала і вимагала негайно приїхати.

Жульєн прибуває у палац де ла Моля. Матильда із сльозами на очах передає йому лист батька, у якому маркіз повідомляє, що відмовляється від усіх своїх намірів щодо весілля. А потім Матильда передає Жульєну лист від пані де Реналь, у якому було написано, що пан Сорель прагнув завоювати собі певне становище у світі й вийти в люди, вдаючись з цією метою до найвитонченішого лицемірства й звабивши слабу й нещасну жінку. Далі пані де Реналь писала, що Жульєн не визнає ніяких законів релігії і сіє скрізь нещастя і вічне каяття.

Прочитавши довгий і напіврозмитий слізьми лист, Жульєн мчить у Вер'єр. Там він купує пару пістолетів, йде у церкву, наближається до пані де Реналь, яка молиться, і стріляє в неї.

Жульєна затримують просто у церкві і відправляють в тюрму. Пані де Реналь не

помирає: куля влучила в плече і — дивна річ — відскочила від плечової кістки... Жінка давно вже хотіла вмерти. Розлука з Жульеном була для неї справжнім горем, а вона називала це горе "докорами сумління". Духівник добре розумів її стан і примусив написати листа до пана де ла Моля зі словами каяття.

Жульєн в усьому зізнається судді і пише мадемуазель де ла Моль про те, що сталося. Хлопець починає роздумувати про своє життя, яке було наче підготовкою до смерті, у якій він не бачив нічого ганебного, крім того, що помре на гільйотині. Тюремник, підкуплений пані де Реналь, повідомляє йому, що вона жива і одужує. Тільки тепер Жульєн починає каятись у своєму злочині.

Жульєна перевозять у Безансон. Його відвідує кюре Шелан, потім Фуке, який платить тюремникам, щоб Жульєна не переводили в жахливий каземат.

Одного дня вранці двері відчиняються і жінка, вдягнена селянкою, кидається до Жульєна. Це мадемуазель де ла Моль. Її вчинок зворушує юнака. Йому знов здається, що він кохає королеву. Матильда розповідає, як їй вдалося добитися побачення: вона зізналася секретареві, що є дружиною Жульєна, і назвала своє ім'я. Мадемуазель захоплена вчинком Жульєна: він здається їй схожим на Боніфація де ла Моля.

Матильда намагається зробити все можливе, щоб врятувати Жульєна. А той жорстоко докоряє собі за це і кається в тому, що замахнувся на життя пані де Реналь. Жульєн відчуває, що кохає пані де Реналь, як і раніше.

Усі в Безансоні тільки й говорять про майбутній процес. Пані де Реналь уже майже одужала. Вона приїжджає в Безансон і власноручно пише кожному з тридцяти шести присяжних листи, в яких просить виправдати Жульєна.

Настає день суду. Жульєн бере останнє слово і не просить ніякої милості, визнає, що вчинив замах на життя жінки, що гідна найглибшої пошани, яка для нього була майже матір'ю. Жульєн говорить, що його найбільший злочин у тому, що він насмілювався проникнути в середовище, яке мовою чванливих багатіїв зветься вищим товариством. Судять його люди не рівні йому, не селяни, а тільки обурені буржуа; тому він не сподівається на виправдання і готовий умерти.

Барон де Вально оголошує рішення присяжних: Жульєн Сорель винний у вбивстві, і в убивстві з наперед обдуманим наміром. Це рішення тягло за собою смертну кару, і вирок був негайно оголошений.

Жульєна поміщають в камеру смертників. Він думає про пані де Реналь, яка вже ніколи не дізнається, що лише одну її він любив по-справжньому,

Вранці приходить Матильда, просить його підписати апеляцію, але він категорично відмовляється. Згодом до Жульєна приходить пані де Реналь. Нарешті він має змогу висловити свої почуття цій святій жінці, попросити пробачення за свій безумний вчинок. Вони обоє, раз у раз перебиваючи одне одного, розповідають про все, що відбулося з ними. Листа, написаного панові де ла Молю, склав духівник пані де Реналь, а вона його лише переписала. Ніколи ще Жульєн не кохав її так безмежно.

Пані де Реналь приїжджає до Жульєна щодня. Це доходить до її чоловіка, і через три дні він присилає по неї карету з категоричним наказом негайно повернутися у

Вер'єр. Дізнавшись про те, що пані де Реналь змушена покинути Безансон, Жульєн перебуває у пригніченому настрої. Прихід Матильди лише дратує його.

Наступного дня Жульєна відвідує батько. Старий сивоволосий тесляр докоряє синові. Юнак мучиться тим, що навіть перед смертю не відчуває ні поваги, ні любові до батька. Щоб якось перервати нескінченний потік докорів батька, Жульєн раптом каже, що має заощадження. Старий тесляр тремтить від жадібності, боячись проґавити ці гроші.

Пані де Реналь повертається до Жульєна. Матильда мало не божеволіє з ревнощів. Вона отримує звістку про смерть маркіза де Круазнуа. У Парижі ходили чутки про зникнення Матильди. Пан де Тале дозволив собі висловити деякі образливі припущення з цього приводу. Маркіз де Круазнуа викликав його на дуель і загинув, не доживши й до двадцяти чотирьох років. Ця смерть справляє на Жульєна болісне враження. Він просить Матильду вийти заміж за пана де Люза.

Напередодні страти Жульєн примушує пані де Реналь запрягтися, що вона житиме й доглядатиме сина Матильди. А з Фуке домовляється, що друг поховає його в маленькому гроті на вершині над Вер'єром.

Після страти Жульєна ховають в гроті, як він і просив. Двадцять священників служать заупокійну месу, а Матильда наказує кинути в натовп, що зібрався на горі, кілька тисяч п'ятифранкових монет. Потім вона власноруч ховає голову свого коханого в гроті.

Пані де Реналь через три дні після страти Жульєна помирає, обнімаючи своїх дітей.